

HỌC TẬP TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH ĐỂ XÂY DỰNG VĂN HÓA ĐẠO ĐỨC NGƯỜI THẦY TRONG TRƯỜNG SƯ PHẠM

Nguyễn Thị Giang - Trường Đại học Tân Trào

Ngày nhận bài: 05/11/2017; ngày sửa chữa: 06/11/2017; ngày duyệt đăng: 08/01/2018.

Abstract: The product of the education is skilled and qualified human resource. A bad worker can ruin products, a bad engineer can ruin machines and a bad teacher can ruin students. In Ho Chi Minh Ideology, the role of teachers has been always emphasized. To fulfill the task, teachers have to always cultivate and update new knowledge and teaching methods. Moreover, moral virtues and dignity as well as justice of teachers are required. In this article, author discusses the importance of learning Ho Chi Minh Ideology in building teacher's moral culture in pedagogical schools.

Keywords: Moral culture, thought, ethics, pedagogical school, Ho Chi Minh Ideology.

1. Mở đầu

Trong xu thế phát triển nhanh của giáo dục đại học Việt Nam và thế giới, yêu cầu đòi hỏi nâng cao chất lượng đào tạo theo xu hướng hội nhập với khu vực và thế giới đã trở nên bức thiết đối với tất cả các trường đại học, đặc biệt đối với các trường sư phạm - nơi có “những người Thầy đào tạo ra những người Thầy”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đánh giá cao vai trò, sứ mệnh của những thầy giáo, cô giáo đối với sự nghiệp giáo dục thế hệ trẻ... Bác chỉ rõ trách nhiệm của người thầy giáo, cô giáo: Giáo viên phải chú ý cả tài, cả đức, tài là văn hóa, chuyên môn, đức là chính trị. Muốn cho học sinh (HS) có đức thì giáo viên phải có đức... Cho nên thầy giáo, cô giáo phải gương mẫu” [1; tr 492]. Để hoàn thành được sứ mệnh vẻ vang đó, mỗi người thầy giáo, cô giáo phải không ngừng rèn luyện để luôn tiến bộ, phải có kiến thức và phương pháp giảng dạy tốt, có nhân cách đạo đức và có tình thương yêu HS, say mê với nghề nghiệp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan điểm, tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về văn hóa đạo đức của người thầy giáo

Năm 1442, khi được giao viết nội dung cho bia tiến sĩ đầu tiên khoa Nhâm Tuất đặt tại Văn Miếu Quốc Tử Giám, Thân Nhân Trung đã nêu bật tầm quan trọng của giáo dục nhân tài đối với sự hưng thịnh của đất nước: “Hiền tài là nguyên khí quốc gia, nguyên khí mạnh thì thế nước lên cao, nguyên khí suy thì thế nước yếu rồi xuống thấp. Vì vậy, các đấng thánh đế minh vương chẳng ai không lấy việc bồi dưỡng nhân tài, kén chọn kẻ sĩ, vun trồng nguyên khí làm việc đầu tiên. Kẻ sĩ quan hệ với quốc gia như thế, cho nên quý chuộng kẻ sĩ không biết thế nào là cùng” [2]. Trong suốt chiều dài lịch sử của đất nước cũng đã chứng minh, thời nào người lãnh đạo đất nước xem trọng hiền tài, dùng người hiền thì thời đó đất nước hưng thịnh. Dù trong hoàn cảnh xây dựng đất nước hay đấu tranh chống xâm lược thì những người tài cần luôn được trọng dụng.

Chủ tịch Hồ Chí Minh - anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới đã kế thừa và phát huy tinh hoa, khí phách

của dân tộc và nhân loại. Đối với Người, việc học là hết sức quan trọng. Trong suốt những năm tháng của cuộc đời, Người đã không ngừng học tập và nghiên cứu. Những năm tháng bôn ba tìm đường cứu nước, Người càng thấm thía hơn nỗi khổ của một dân tộc mất nước, nô lệ, lầm than, dốt nát dưới chính sách ngu dân của thực dân Pháp. Ngay khi nước Việt Nam dân chủ cộng hòa được thành lập, Hồ Chí Minh đã đặc biệt quan tâm tới giáo dục.

Theo Người, mỗi thầy giáo, cô giáo như tấm gương cho HS noi theo, trước hết là ở đạo đức và phẩm chất của mình. Bác đưa ra một ví dụ rất gần gũi là thầy dạy HS phải “dậy sớm” mà mình lại “dậy trưa” thì không được. HS càng nhỏ, càng hay bắt chước thầy, cô giáo những hành vi, cử chỉ của sinh hoạt hằng ngày, cho nên mỗi thầy, cô phải có cử chỉ và hành vi mẫu mực thật sự.

Công việc của người làm nghề giáo vô cùng vất vả, họ không chỉ dạy chữ mà còn *dạy làm người*. Chữ và người tuy là hai phạm trù, nhưng cùng là dạy, bởi thế nó rất gần nhau. Nếu người thầy không chịu tích lũy kinh nghiệm, trau dồi đạo đức cho bản thân thì không thể làm tròn nhiệm vụ dạy chữ, dạy người cho tốt được. Cho nên, để làm “thầy” cho xứng đáng thì phải thường xuyên học. Về điều này, Bác đã dạy không chỉ đối với thầy giáo mà đối với mọi người: Học hỏi là công việc phải làm suốt đời, điều này không chỉ đúng với người bình thường mà còn là cốt yếu đối với những người làm nghề giáo. Không ai có thể tự cho mình là biết đủ rồi, hiểu đủ rồi khi đứng trước biển tri thức mênh mông. Ai tự cho mình là biết đủ rồi, hiểu đủ rồi thì đó là kẻ dốt nhất, kiêu ngạo nhất. Người thầy giáo phải học hỏi nhiều, từ học chữ, học cách thức dạy, phương pháp dạy để sao cho học trò của mình dễ hiểu, dễ nhớ, nhưng lâu quên.

Bên cạnh đó, người thầy còn phải thấm nhuần và thực hành tốt các nguyên lý, nguyên tắc trong giáo dục để thực hiện các nguyên lý đó phù hợp với từng lứa tuổi, từng cấp học. Học phải đi đôi với hành; phải dạy trẻ học để biết làm việc, gắn với xã hội, chứ không chỉ có lý thuyết suông. Có một điều hết sức thấm thía, sâu sắc mà Bác đã dạy: đừng dạy trẻ theo kiểu “nhồi sọ”, phải bảo đảm cho trẻ vừa học vừa chơi, vừa chơi vừa học, tránh

biến học trò thành các “cụ non”. Để làm được điều đó, người thầy phải gần gũi, thương yêu HS. Không có lòng yêu nghề mến trẻ, không tâm huyết với nghề thì không thể nào trở thành thầy giỏi.

Hơn thế nữa, mỗi người thầy cần phải có cái tâm trong sáng. Nó được thể hiện ở đạo đức và hành vi hết lòng vì HS thân yêu, tận tâm dạy bảo HS, chăm lo bồi dưỡng các em HS ngoan, HS giỏi, nhưng cũng hết lòng đối với các em HS “cá biệt” để dìu dắt các em, hướng các em đi đúng hướng; luôn thiết tha yêu nghề, luôn luôn tìm tòi, sáng tạo để tìm ra cách dạy hay nhất, tốt nhất đối với các em. Đặc biệt là thể hiện ở chính lương tâm nghề nghiệp đó là sự công bằng, công tâm đối với học trò của mình; không bị ảnh hưởng bởi những cám dỗ vật chất tầm thường; kiên quyết đấu tranh chống những cái xấu, cái sai trong xã hội, trong chính bản thân mình và trong đồng nghiệp. Bác Hồ dạy thầy giáo và HS phải thật thà: Sóng thật, nói thật, làm thật để cống hiến thật sự, để lời nói đi đôi với việc làm, làm có ích cho Tổ quốc, cho nhân dân và cho xã hội, cho chính bản thân mình. Bác Hồ dạy: “Người ta có câu: “Hữu xạ tự nhiên hương” giáo viên chưa được coi trọng vì chưa có hương, còn xa rồi quần chúng. Có nhiều giáo viên được quần chúng coi trọng như chiến sĩ thì đua, giáo viên bình dân học vụ, họ cùng với nhân dân kết thành một khối nên được quần chúng yêu mến” [1; tr 489]. Khi đã là người thầy tốt thì tự nhiên sẽ được HS yêu quý, học tập và nhớ mãi.

GD-ĐT là sự nghiệp chung của Đảng, Nhà nước và toàn xã hội nhưng người trực tiếp thực hiện nhiệm vụ là nhà giáo. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, vấn đề then chốt quyết định chất lượng giáo dục chính là đội ngũ những người thầy giáo và cán bộ quản lý giáo dục. Bởi vì các thầy giáo có nhiệm vụ nặng nề là đào tạo cán bộ cho nước nhà; là “người chiến sĩ trên mặt trận tư tưởng văn hóa”, có trách nhiệm truyền bá cho thế hệ trẻ lí tưởng đạo đức chân chính, hệ thống các giá trị, tinh hoa văn hóa của dân tộc và nhân loại, bồi dưỡng cho họ những phẩm chất cao quý và năng lực sáng tạo phù hợp với sự phát triển và tiến bộ của xã hội. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Ta cần nhiều cán bộ các cấp. Các thầy giáo, cô giáo phải tìm cách dạy. Dạy cái gì, dạy thế nào để học trò hiểu chóng, nhớ lâu, tiến bộ nhanh. Dạy và học cần phải theo nhu cầu của dân tộc, của Nhà nước. Thầy dạy tốt, học trò tốt, cung cấp đủ cán bộ cho nông nghiệp, công nghiệp, cho các ngành kinh tế và văn hóa. Đó là nhiệm vụ vẻ vang của các thầy giáo, cô giáo” [3; tr 137]. Thầy giáo là người định hướng, dẫn dắt thế hệ trẻ từng bước nắm bắt chân lí, cho nên mọi tài liệu, giáo trình dù hay đến đâu nhưng nếu không có thầy giáo hướng dẫn thì không phát huy hết tác dụng đối với thế hệ trẻ.

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn đánh giá đúng và đề cao vai trò của các thầy giáo, cô giáo đối với xã hội. Trong bài phát biểu tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (10/1964), Người nói: “Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản? Người

thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất. Dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những người anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang. Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân, thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được? Vì vậy, nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang, ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo thì phải sửa chữa” [4; tr 331]. Muốn làm được điều đó, trước hết người thầy giáo phải xây dựng tư tưởng bản thân mình và “cần xây dựng tư tưởng dạy học để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân”. Đó là những người có tâm lòng yêu nghề, yêu trường, hết lòng thương yêu, chăm sóc, giáo dục thế hệ trẻ, bản thân không ngừng trau dồi đạo đức. Người dẫn lại câu nói của Khổng Tử: “*Học không biết chán, dạy không biết mỏi*” và lời dạy của V.I.Lênin: “*Học, học nữa, học mãi*” để nhấn mạnh rằng người thầy nào tự mãn cho mình giỏi rồi mà dừng việc học lại là lùi bước, là lạc hậu, là tự đào thải mình. Phải thường xuyên tự bồi dưỡng, nâng cao trình độ chuyên môn, phương pháp sư phạm để thực sự là tấm gương sáng cho HS noi theo. Người nói: “Giáo dục được người thầy giáo, được cả một thế hệ”, thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu; một tấm gương sáng của người thầy sẽ có cả một thế hệ noi theo, ngược lại một hành vi xấu của người thầy có thể làm tổn thương, làm mất niềm tin cả một lớp người. Vì vậy, để nâng cao chất lượng của hoạt động dạy và học thì thầy giáo phải rèn luyện mình thêm trong thực tiễn đấu tranh của xã hội, tiếp thu lấy chất lượng sống ở đó mà truyền lại cho thế hệ trẻ: “Thầy giáo và học trò, tùy hoàn cảnh và khả năng, cần tham gia những công tác xã hội, ích nước lợi dân” [3; tr 80]. Những kiến thức thực tiễn đó mới thật là dòng sữa ngọt lành nuôi dưỡng thế hệ đang lớn lên.

2.2. Một số yêu cầu đặt ra đối với giảng viên sư phạm trong giai đoạn hiện nay

Các trường đại học sư phạm có sứ mạng đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, bồi dưỡng nhân tài cho hệ thống giáo dục quốc dân và toàn xã hội; có nhiệm vụ nghiên cứu khoa học cơ bản, khoa học ứng dụng thuộc các lĩnh vực khoa học tự nhiên, khoa học xã hội và nhân văn; cung cấp dịch vụ giáo dục và khoa học công nghệ phục vụ sự nghiệp CNH, HĐH đất nước và hội nhập quốc tế. Để hoàn thành sứ mệnh cao cả của mình, mỗi người thầy phải không ngừng tự đổi mới, hoàn thiện bản thân để đáp ứng yêu cầu mới, phải có ý thức quyết tâm đi vào khoa học kĩ thuật, nhất là khoa học giáo dục, làm tốt công tác “*dạy chữ, dạy nghề, dạy người*”; không ngừng nêu cao đạo đức, tác phong mẫu mực của nhà giáo; say mê, bền bỉ, cần cù, nghiêm túc và sáng tạo trong lao động sư phạm, thực sự là những “tấm gương sáng cho HS noi theo”. Cụ thể:

Thứ nhất, mỗi người thầy cần thấm nhuần tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Giáo dục phải tạo ra được những người lao động mới” là người vừa có tài vừa có những phẩm chất cách mạng, lòng yêu nước, có đạo đức trong sáng, có chí khí hăng hái vươn lên, không sợ hi sinh gian khổ, dũng cảm,

khiêm tốn, thật thà, cần cù, tiết kiệm, giản dị, và sức khoẻ để sẵn sàng đi xây dựng đất nước ngày càng giàu mạnh, văn minh. Giảng viên, giáo viên phải có ý thức trách nhiệm phục vụ nhân dân trong các hoạt động giáo dục, nâng cao ý thức trách nhiệm để hoàn thành tốt nhất công việc của mình là sự thể hiện rõ nhất việc “phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân”.

Nghề thầy giáo đã được coi là một trong những nghề cao quý nhất trong những nghề cao quý. Truyền thống dân tộc ta luôn luôn tôn trọng người thầy, luôn luôn kính thầy “*Nhất tự vi sư, bán tự vi sư*”. Chủ tịch Hồ Chí Minh hết sức quan tâm đến lực lượng các thầy, cô giáo - lực lượng “trồng người”. Bác khẳng định: Nghề thầy giáo là rất quan trọng, rất vẻ vang: “Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất. Dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang”. Điều hết sức vẻ vang đó là việc chăm lo, dạy dỗ con em nhân dân thành người công dân tốt cho nước nhà.

Thứ hai, mỗi người thầy cần rèn luyện Tài, không ngừng học tập để nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ. Bác dạy: “Nếu không chịu khó học thì không tiến bộ được. Không tiến bộ là thoái bộ. Xã hội ngày càng đi tới, công việc ngày càng nhiều, máy móc ngày càng tinh xảo. Mình mà không chịu học thì lạc hậu, mà lạc hậu là bị đào thải, tự mình đào thải mình”. Làm theo lời dạy của Bác ở nhà trường cần khuyến khích việc tự học và học lẫn nhau của giáo viên, nhân viên. Chú trọng phân công giáo viên có kinh nghiệm kèm cặp giáo viên mới vào nghề, học lẫn nhau về nghiệp vụ chuyên môn, về kinh nghiệm giáo dục HS, học lẫn nhau về ứng dụng công nghệ thông tin. Xác định học không chỉ để lấy bằng, chứng nhận ở một cấp nào đó mà phải thực sự tích tụ kiến thức, học để truyền thụ, để đào tạo thành những con người mới có năng lực, có phẩm chất để xây dựng đất nước. Muốn có kiến thức thực tiễn phải đi xâm nhập thực tế, phải nghiên cứu nhiều sách, tài liệu viết về thực tế...

Hơn nữa, mỗi thầy cô giáo cần luôn sáng tạo ngay trong từng bài giảng, khơi gợi niềm say mê, hứng thú cho người học bằng cách tạo sự hấp dẫn của tri thức và bằng tấm gương học tập của mình, giúp cho người học trong khi nghe giảng không ỷ lại, không chỉ nghe giảng một cách thụ động. Bài giảng phải sinh động, tạo bầu không khí sôi nổi trong lớp học và khích lệ người học cùng tham gia thảo luận, thậm chí có thể để “người học cùng tranh luận với thầy trong một môi trường mà người học luôn khao khát được biết cái mới, khám phá cái mới và được ứng dụng cái mới”. Điều này đòi hỏi nỗ lực rất lớn từ phía người dạy.

Thứ ba, mỗi người thầy cần rèn luyện Đức. Bác từng nói: “Có tài mà không có đức thì vô dụng, có đức mà không có tài thì làm việc gì cũng khó”. Người thầy cần có thái độ, tác phong, ngôn ngữ ứng xử chuẩn mực khi thực hiện giảng dạy và trong lối sống của

mình. Người thầy cần có cái tâm trong sáng, thể hiện ở đạo đức và hành vi hết lòng vì HS, tận tâm dạy bảo HS, luôn tìm tòi, sáng tạo để tìm ra cách dạy hay nhất. Người thầy phải công bằng, công tâm đối với HS, không bị “khúc xạ” bởi những cảm dỗ vật chất tầm thường, kiên quyết đấu tranh chống những cái xấu, cái sai trong xã hội, trong chính bản thân mình và trong đồng sự.

Thứ tư, mỗi người thầy cần rèn luyện Tâm. Người thầy phải có tâm huyết với nghề. Nghề giáo là nghề cao quý nhất trong mọi nghề cao quý! “Cái Tâm” trong nghề thể hiện ngay trong bài giảng của mình, trong từng trang giáo án mà người thầy hàng ngày bổ sung kiến thức. Tâm huyết với nghề còn được đánh dấu và ghi nhận bằng sự sáng tạo của người giáo viên trong sự nghiệp “trồng người”. Câu khẩu hiệu “Tất cả vì HS thân yêu” làm kim chỉ nam hành động đối với những người làm công tác giáo dục, đào tạo. Hết lòng trong từng tiết giảng, công tâm trong từng điểm chấm đối với học viên là biểu hiện rõ nét của ý thức trách nhiệm ở mỗi người thầy.

3. Kết luận

Ở các trường sư phạm, vấn đề xây dựng đội ngũ giảng viên là một trong những nhiệm vụ trọng tâm hàng đầu. Thực hiện việc nâng cao văn hóa đạo đức người Thầy, tổ chức chương trình bồi dưỡng thường xuyên, đổi mới phương pháp giảng dạy nhằm trang bị kiến thức và kỹ năng thực hành cho giáo viên về các phương pháp dạy học tích cực trong giảng dạy là rất quan trọng.

Trong bối cảnh hiện nay, nhà trường xác định giảng dạy ở đại học, nhất là tại những trường sư phạm đào tạo giáo viên cho cả nước là một công việc vô cùng cao quý nhưng cũng đầy gian truân. Nó đòi hỏi mỗi giảng viên đại học sư phạm cần phải không ngừng nỗ lực phấn đấu vươn lên, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ của giáo dục đào tạo trong thời kì mới theo tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh để có thể đào tạo những thế hệ giáo viên tương lai có chất lượng cao - những con người “vừa hồng lại vừa chuyên”, góp phần tích cực vào công cuộc xây dựng và kiến thiết đất nước.

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Bí thư Trung ương Đảng (2002). *Hồ Chí Minh toàn tập* (tập 9). NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Thân Nhân Trung. *Bài kí đề tên Tiến sĩ khoa Đình Mùi niên hiệu Hồng Đức thứ 18 (năm 1847)*.
- [3] Ban Bí thư Trung ương Đảng (2002). *Hồ Chí Minh toàn tập* (tập 8). NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Nguyễn Nghĩa Dân (2001). *Đổi mới phương pháp dạy - học môn đạo đức và giáo dục công dân*. NXB Giáo dục.
- [5] Robert J. Marzano - Debra J. Pickering, Jane E. Polloc (2013). *Các phương pháp dạy học hiệu quả*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [6] Robert J Marzano (2013). *Nghệ thuật và khoa học dạy học*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [7] Stronge (2013). *Những phẩm chất của người giáo viên hiệu quả*. NXB Giáo dục Việt Nam.